

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Disputatio I. De Virtutibus Theologicis in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

TRACTATUS THEOLOGICUS

In 2. 2.dæ
DIVI THOMÆ
DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS.

Post Tractatum de Gratia, & Merito, ex more recepto tradi à Theologis solet Tractatus de Virtutibus Theologicis: nec immerito id consuetudine introductum est; quippe sapienter, postquam de natura cujusdam rei est actum, de ejusdem proprietatibus differitur. Est autem gratia Divina quasi natura in ordine superno, vi cujus operationes, supernaturalis præmij meritorias, elicere possumus: & ejus proprietates sunt supernaturales quasi potentiae, seu habitus supernarum virtutum. Agit autem Angelicus jam quidem in 1. 2.dæ. de virtutibus Theologicis, ac etiam de moralibus: sed valde paucis, & in genere tantum: copiosius autem, atque distinctius, & in specie de tribus virtutibus Theologicis, ac moralibus (quas ad quatuor cardinales reducit) agit S. Doctor in 2. da 2. dæ, quam maximam suæ Summæ partem ijs ferme totam impendit. Agemus itaque etiam nos hoc tractatu de Theologicis virtutibus in genere, & specie, primario quidem de Fide, tum etiam, quantum elenchus præscribit, de Spe, & Charitate.

DISPUTATIO I.

De Virtutibus Theologicis in genere.

2. **V**irtus in genere definitur ab Angelico. 1. 2. q. 55. a. 4. *Bona qualitas mentis, qua recte videtur, qua nullus male utitur, quam DEUS in nobis sine nobis operatur.* Hæc definitio ex S. Augustino, quem Angelicus citat, desumpta, etsi non conveniat virtuti omnino genericè sumptæ, ut eam Logici in prolegomenis accipiunt, convenit tamen omnibus virtutibus supernaturalibus infusis, de quibus hic maximè sermo est; nam hæ, & ad rectè vivendum disponunt, & in nullam operationem malam influunt, atque à DEO unā cum gratia infunduntur. Dividuntur autem virtutes in *Theologicas*, atque *Morales*: quæ tamen divisio non est omnino strictissima; nam prudentia, licet verè sit

virtus, tamèn strictè loquendo, nec est Theologica, nec strictè moralis; non enim fertur in DEUM tanquam objectum formale quod: nec attingit bonum ut bonum, sed ut verum, spectatque propriè ad virtutes intellectuales. Potest tamen, & solet, lato modo dici virtus moralis, quatenus est earum directiva. Quamnam autem, & quotnam sint hujus, vel alterius classis virtutes, ex sequentibus constabit.

QUÆSTIO UNICA.

De Essentia Virtutum Theologicarum, atque Moralium.

ARTICULUS I.

Quale sit Objectum Formale Virtutis Theologicæ.

3. **E**X decisione hujus quæstionis facile inferri poterit, quamnam sit virtus Theologica, quamnam moralis; illa enim, quæ fertur in objectum Theologicæ virtuti proprium, etiam talis erit, & per hoc ipsum à morali differet. Quæ autem in aliud tendit, eo ipso excludenda erit ex numero virtutum Theologicarum, & accensenda inferioribus, seu moralibus (per quas omnes aliæ intelliguntur, modo loquendi quidem latiori, sed jam Theologis consueto) habitus enim, maximè, qui actus intentionales eliciunt, diversitatem specificam recipiunt ab objecto, non quidem à materiali, in quo sæpe conveniunt, sed à formali. Unde ad inveniendam differentiam specificam, inter habitum unum, & alterum, inquirendum est utriusque objectum formale. Quanquam, ut verum fatear, ex hoc non semper colligi possit realis distinctio, atque diversitas habituum; cum enim idem habitus, saltem sæpe, possit elicere actus specie diversos, non quodlibet objectum formale, quomodocunque diversum, probat etiam realem distinctionem habitus, sed tantum distinctionem formalem; & hinc ad inferendam realem distinctionem habituum opus est adhuc alio fundamento. Quia tamen diversitas objecti formalis saltem requiritur ad distinctionem habituum, hæc prius indaganda est.

4. Per objectum autem hic maximè intelli

A

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

telligitur res illa, in quam tendit habitus per actus suos intentionales, hoc est, per assensum, vel dissensum, amorem, vel odium &c. Dicitur autem aliud *objectum materiale*, aliud *formale*. Prius, seu *materiale* est, quod attingitur propter aliud: *formale* est, propter quod attingitur aliud. Hoc, seu *formale* dividitur iterum in *formale quod*, & *formale quo*. Illud, sive *formale quod* est, quod attingitur propter se, & propter ipsum etiam attingitur aliud. Illud, sive *formale quo* est, propter quod attingitur aliud, sed ipsum non attingitur. Licet autem attingere in genere significet, respectu virtutis intellectualis affirmare, & negare: respectu virtutis volitivæ amare, & odire (nam & quod nego, & quod odi, respicit meus actus, & suo modo attingit) tamen in hac questione per attingere nihil aliud intelligimus, quam respectu virtutis intellectualis affirmare: respectu virtutis volitivæ amare.

Sic respectu actus fidei, quo credo resurrectionem mortuorum; quia DEUS eam revelavit, ipsa resurrectio mortuorum est *objectum materiale*; quia eam non affirmo propter se, sed propter revelationem: revelatio autem est *objectum formale quod*; quia eam etiam credo hoc actu, & quidem propter se. Et respectu huius actus non datur *objectum formale quo*. Si autem e. g. ex iustitia solvo alteri debitum; quia habet jus ad solutionem, jus illud est *objectum formale quo*; quia propter illud solutionem præsto: non tamen ipsum jus attingo, seu amo; nam sapius vellem, ut non daretur illud jus, & hinc jus non est *objectum formale quod* iustitiæ. His positis

5. Dico. *Objectum virtutis Theologicæ formale quod* est necessarium aliquod prædicatum Divinum: & per hoc differt virtus Theologica à non Theologica. ita Gormaz disp. 2. de virt. Theolog. sec. 1. & alij, quibus consentit Suarez de fide disp. 3. sec. 12. n. 9. quatenus docet, in omni actu fidei etiam tanquam *objectum formale quod* credi revelationem Divinam, seu revelationem informatam autoritate Divina. Prob. In primis omnes communiter docent, quod virtus Theologica specialiter dicta sit Theologica; quia peculiari modo DEUM habet pro *objecto*: non autem tantum pro *objecto materiali* (quia hoc non specificat habitum) neque tantum pro *objecto formali quo* (hoc enim competit etiam pluribus virtutibus moralibus, ut ex dicendis patebit) ergo debet DEUM habere pro *objecto formali quod*.

Confr. ex Divo Thoma. 1. 2. q. 62. art. 2. in corpore. ubi ait: *Objectum autem Theologicarum virtutum est ipse DEUS, qui est ultimus rerum finis*: hæc verba autem Cajetanus, & alij explicant, quod debeat virtus Theologica, DEO tanquam ultimo fini, unire potentiam suam: id quod S. Doctor etiam docet. 1. 2. q. 68. a. 8. in corp. ubi ait: *Virtutes quidem Theologicæ sunt, quibus mens humana DEO coniungitur*: atqui virtutes, nisi DEUM ha-

beant pro *objecto formali quod*, non uniant potentiam suam, seu mentem humanam DEO: ergo. prob. min. quando actus intellectus *objectum* negat, vel ab eo præscindit: item quando actus voluntatis aliquid odit, vel etiam præscindit, non unitur intellectus, vel voluntas *objecto*, sed vel ab eo intentionaliter recedit, vel certè non accedit: adeoque, ut illi uniatur, debet illud affirmare, vel amare: hoc autem est habere illud pro *objecto formali quod*: ergo.

6. Prob. concl. 2. inductione facta per omnes virtutes Theologicas. Fides sic tendit: *Credo resurrectionem mortuorum; quia DEUS eam revelavit, seu dixit*: hæc propositio causalitatis juxta summulas facit hunc sensum: *Credo resurrectionem mortuorum, & credo, eam esse dictam, seu revelatam à DEO; & ideo illam credo; quia est à DEO dicta*: ergo hic actus clarè attingit, seu affirmat DEUM dicentem. Hæc est etiam mens Sancti Thomæ 2. 2. q. 1. a. 1. in corp. ubi expressè ait: *Sic igitur in fide, si consideremus formalem rationem objecti, nihil est aliud, quam veritas prima*. & addit: *Nihil cadit sub fide, nisi in ordine ad DEUM*. Et hinc juxta Angelicum, quæcunque alia considerantur à fide, ut sacramenta &c. ea considerantur in ordine ad DEUM.

Nec dici potest, revelationem DEI esse tantum motivum extrinsecum, ut aliquando *objectum præmissarum* est extrinsecum motivum conclusionis, in sententia eorum, qui negant, conclusionem se necessario reflectere supra præmissas: vel ut *objectum actus imperantis* est tantum extrinsecum *objectum actus imperati*; nam ab *objecto extrinseco* non specificatur habitus, vel actus; cum tamen juxta omnes habitus, & actus fidei specificetur à revelatione, vel verbo DEI, & per hoc distinguatur ab actu fidei humanæ, ac alijs habitibus, & actibus.

7. Pariter, quando per spem Theologicam aliquid speramus, semper speramus simul ipsum DEUM, tanquam beatitudinem nostram *objectivam*, in ordine ad quam alia speramus: quæ iterum est expressa mens S. Thomæ. 2. 2. q. 17. a. 5. in corp. & ad 1. unde, quando tantum speramus alia, non erit spes Theologica, sed tantum aliqua spes moralis. Eadem est ratio de charitate; nam quidquid per hanc amamus, sive proximum, sive DEUM, sive aliquid aliud, propter DEUM amamus, hoc est, amamus illud; quia bonum DEO: sed amare aliquid tanquam bonum alteri, est utique velle bonum alteri: hoc autem est formalissimè amare illum alterum. Jam verò virtutes morales, quanquam aliquæ earum habeant pro *objecto formali quo* aliquod prædicatum Divinum, nulla tamen habet aliquod prædicatum Divinum pro *objecto formali quod*: id quod probatur negativè, & solutione objectionum. Ex quo etiam rectè infertur, hoc ipsum esse discrimen, inter unam, & alteram classem virtutum, quæ est secunda pars conclusionis.

8. Collige ex dictis, tres, & non plures,

res, nec pauciores, esse virtutes Theologicæ in via. Dico *in via*; nam lumen gloriæ etiam est virtus Theologica, succedens fidei: verum non datur in via, seu in hac vita hominis, sed primum dabitur in patria, seu in celo. ita defacto omnes Theologi, & prob. 1. Tantum tres sunt virtutes, quæ habent pro objecto formali quod aliquid Divinum, scilicet fides Divinam veritatem, spes Divinam bonitatem ut nobis bonam, & charitas Divinam bonitatem ut sibi ipsi bonam. Quod autem omnes hæ non sint unus habitus, potens elicere actus specie diversos, probatur ex illo fundamento, ex quo doctrinam de rebus supernis debemus habere, scilicet ex revelatione Divina; nam S. Paulus 1. Cor. 13. v. 13. tres exprimit, dicens: *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: major autem horum est charitas*: cumque idem doceant Concilia, & Doctores, non est dubitandum de hoc asserto. Accedit, quod hæ tres virtutes separabiles sint, & spes sine charitate, fides sine utraque, persistere possit: adeoque inter se distinctæ sint.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

9. **O**B 1. Posset quis per signa credibilitatis naturaliter cognoscere revelationem Divinam, & deinde non amplius cogitando de revelatione, certè non se reflectendo in illam, assentiri objecto revelato: talis eliceret actum fidei, & non attingeret revelationem Divinam: ergo potest dari actus fidei, seu virtutis Theologicæ sine illa attingentia. Resp. 1. neg. min. nam nemo potest elicere actum fidei, nisi præcedat pia affectio voluntatis, qua imperetur actus fidei, & ratione cujus iste sit liber: hæc autem pia affectio haberi non potest, nisi præcedat illustratio supernaturalis; unde, posita tantum naturali cognitione, nunquam potest elici actus fidei.

Quia tamen potest urgeri argumentum ex eo, quod, etsi supernaturaliter quis cognoverit revelationem, tamen possit postea, in eam se non amplius reflectere, sed immediate objecto revelato, per supernaturalem illustrationem proposito, assentiri tanquam vero, non tamen, tanquam revelato, resp. 2. iterum neg. min. quia, etsi omittatur hæc hypothesis esse possibilis, ille actus non esset actus fidei, sed alterius virtutis innominatæ. Ratio responsionis sumitur ex nostris probationibus: saltem talis actus non foret actus fidei formalis, sed tantum objectivæ, de quo inferius n. 43.

10. Ob. 2. Actus, quo credo resurrectionem mortuorum: quo spero gratiam aliquam à DEO: quo amo proximum &c. sunt actus fidei, spei, & charitatis, & non attingunt DEUM: ergo. Resp. neg. 2. p. 1. ant. vide n. 6. & 7. Si autem forent actus

tales, ut nullo modo attingerent DEUM, non essent actus Theologici: sed, vel essent actus secundarij, & effectus actuum primariorum, quatenus actus primarij perseverant virtualiter in speciebus relictis: quibus mediantibus ejusmodi actus secundarij eliciuntur: vel essent actus fidei non Theologicæ, sed alicujus fidei inferioris: & eodem modo essent actus spei, ac charitatis inferioris, vel moralis. Et licet tales actus etiam aliquo modo respicerent DEUM ut objectum formale, per hoc nondum unirent potentias DEO, nec differrent à virtutibus moralibus, ut jam dictum, & mox amplius dicetur.

11. Dices. Objectum formale quo, & formale quod, tantum differunt per hoc, quod istud secundum etiam involvat objectum materiale: sed per objectum materiale non specificatur actus: ergo in ordine ad actum specificandum non plus facit objectum formale quod, quam objectum formale quo. Resp. dist. maj. objectum formale quod, & quo, tantum differunt, quod illud involvat objectum materiale distinctum à formali. neg. maj. identificatum cum formali. conc. maj. & dist. sic min. neg. conseq. Objectum materiale identificatum cum formali specificat actum: sic color, qui est objectum materiale, & formale simul, specificat visionem: non autem murus, qui est purum objectum materiale. Sed neque objectum materiale, & objectum formale quo distinctum, unquam coalescunt in unum objectum formale quod: sic in exemplo dato n. 4. ex solutione, & jure creditoris, nunquam fit unum objectum formale quod justitiæ.

12. Ob. 3. Etiam virtutes morales habent aliquod prædicatum Divinum pro objecto formali quod: ergo non differunt à Theologicis: prob. ant. e. g. religio, & obedientia erga DEUM, sunt virtutes morales, & habent pro objecto formali quod prædicatum Divinum: prior quidem magnificentiam, & dignitatem DEI, secunda potestatem dominativam DEI: & par est ratio de justitia erga DEUM, ac alijs virtutibus: ergo. Resp. neg. ant. ad probat. neg. 2. p. ant. illa enim prædicata Divina respectu istarum virtutum sunt tantum objectum formale quo, & non objectum formale quod; non enim religio amat magnificentiam DEI, nec obedientia ejus dominativam potestatem (hoc enim spectat ad charitatem) quamvis neque oderint ea prædicata; hoc enim esset malum; hinc istæ virtutes ab amore eorum prædicatorum præcindunt, seque habent ista prædicata ad has virtutes, ut jus creditoris respectu solutionis præstandæ, quod debitor, nec amare, nec odisse debet; unde objectum formale quod istarum virtutum est tantum aliquid creatum, scilicet ipsa honestas cultus Divini, & ipsa impletio præcepti Divini, quam religio, & obedientia amplectuntur, & amant.

13. Dices. 1. Hoc ipso istæ virtutes habent etiam pro objecto formali quod aliquid Divinum: ergo nulla solutio. prob. ant. A 2 cultus

cultus Divinus est cultus ut conformis (hoc est conveniens, non commensuratus) & debitus dignitati Divinæ (& par est ratio de impletione præcepti respectu potestatis dominativæ DEI) ergo, si objectum formale quod est honestas illius cultus, vel impletionis præcepti, etiam ipsa dignitas DEI, ac ipsa lex, seu potestas dominativa, est objectum formale quod. prob. conf. cultus conformis dignitati Divinæ constituitur ex dignitate Divina: ergo, si honestas illius cultus est objectum formale quod, etiam pars illius honestatis, seu dignitas Divina, erit objectum formale quod.

Resp. nego antecedens. ad prob. conc. ant. neg. conseq. ad hujus probat. dist. ant. cultus ille quidditative, vel concretive acceptus, constituitur ex dignitate Divina. conc. ant. cultus ille denominative tantum acceptus. neg. ant. & conf. non enim honestas, aut cultus, quidditative acceptus, est objectum formale quod religionis, sed tantum cultus denominative acceptus. Concretum sumitur quidditative, quando sumitur secundum omnes partes: denominative autem sumitur, quando accipitur tantum secundum illam partem, quæ suscipit denominationem; hinc concretum *cultus conformis dignitati DEI*, dicit utique pro parte etiam dignitatem DEI: sed non omnis pars hujus concreti denominatur conformis, sed tantum una, scilicet ipse cultus e. g. oratio, genuflexio; unde, si denominative tantum sumatur hoc concretum, significat tantum orationem, vel genuflexionem, quæ est aliquid pure creatum: & hæc oratio tantum, vel genuflexio &c. est objectum formale quod religionis, non verò totum concretum quidditative sumptum.

14. Dices 2. Eo ipso, quod aliquod prædicatum Divinum sit objectum formale quo alicujus virtutis, etiam est objectum formale quod: ergo. prob. ant. DEUS semper proponitur ut amabilis virtuti: ergo etiam amatur, estque objectum formale quod. Resp. neg. ant. ad prob. neg. ant. DEUS enim tantum proponitur ut amabilis spei, & charitati, non autem alijs virtutibus; unde quando quis amat cultum DEI, non tantum quomodocunque, sed ut bonum DEO (quod utique est amare DEUM; sicut enim velle aliquid ut malum alteri, est eum odisse, ita aliquid velle ut bonum alteri, est eum amare) id non facit ex virtute religionis, sed ex virtute charitatis.

Ubi notandum, objectum formale posse tripliciter movere: *per convenientiam, per non convenientiam, per contrarietatem*: Primo modo movet objectum, quando etiam ipsum amatur: & sic movet DEUS ad amandum proximum propter DEUM per actum charitatis Theologicæ; nam talis actus etiam attingit, & amplectitur, seu amat ipsum DEUM. Secundo modo movet objectum, quando ab ejus amore præscinditur: & sic movent prædicata Divina ad

actus virtutum moralium, per quos DEUS non amatur, neque tamen odio habetur, sed ab ejus amore præscinditur; cum DEUS amari non possit à virtutibus tantum moralibus. Tercio modo movet objectum, quando actus virtutis non tantum non amat objectum formale quo: verum nec potest amare, sed potius debet odisse: & sic movent delicta judicem ad actum justitiæ vindicativæ, ac infligendam poenam.

15. Dices 3. Non potest cognosci cultus DEI, quin etiam cognoscatur DEUS: ergo neque potest amari cultus DEI, quin etiam ametur DEUS. Resp. retorqueo argumentum. Non potest cognosci poena congrua peccato, quin cognoscatur peccatum: ergo neque potest amari talis poena, quin ametur peccatum: ergo DEUS non potest amare, vel complacere sibi in poena impiorum, consequenter neque illam infligere. Resp. 2. neg. conseq. Intellectus est potentia necessaria: voluntas est potentia libera; igitur mirum non est, si intellectus debet cognoscere omnia connexa; quia scilicet representantur, & quæcunque representantur, necessario cognoscit. At verò voluntas utpote libera, non debet amare omnia, quæ ipsi representantur: sic utique DEUS amat scientiam suam de peccatis hominum, quin amet peccata.

Imò, sicut intellectus non omnia representata debet affirmare, ita neque voluntas omnia debet amare. Ex quo etiam obiter infero, aliud esse, velle, vel amare rem in certis circumstantiis, & aliud, velle, vel amare ipsas circumstantias. Sic is, cui latro minuitur mortem, nisi det magnam summam pecuniæ, vult in his circumstantiis dationem pecuniæ: at nullo modo vult ipsas circumstantias, seu minas, aut periculum mortis. Unde velle rem in circumstantiis tantum significat, velle rem ut propositam ab intellectu cum circumstantiis: velle autem circumstantias est, voluntatem in has ipsas profectivè tendere: quæ sunt diversissima.

16. Ob. 4. contra illationem n. 3. factam. Scriptura accipit fidem pro fiducia: ergo fides non est distincta à spe: consequenter non dantur tres virtutes Theologicæ. Resp. dist. ant. Scriptura hoc facit, quando loquitur in sensu proprio. neg. ant. in sensu metaphorico, significando effectum per causam. om. ant. & neg. conseq. Certè ipse S. Paulus, ex quo tamen objectio fit. 1. *Timoth. 3. v. 13. ait. Qui enim bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirant, & multam fiduciam in fide*; unde ista duo distinguit.

Quod autem aliquando per metonymiam sumatur fides, tanquam causa, seu radix, pro fiducia, & spe, tanquam effectus, nihil obest; cum in sensu tropico sæpe duo distincta eodem nomine appellentur, ut homo nomine leonis: & causa veniat nomine effectus: quo sensu dicit Apostolus 1. *Cor. 13.*

v. 7. de charitate: *Omnia credit*: hoc est: facit omnia credere. Caterum Suarez *disp. 1. de fide sec. 1. n. 6.* (ubi etiam citat Sotum, & Bellarminum) negat simpliciter ant. & dicit, quod Scriptura per fidem semper intelligat fidem strictè sumptam; unde etiam illud Pauli *ad Rom. 4. v. 18. Contra spem in spem credidit*: exponens, ait, significari, Abrahamum ex vera fide concepisse spem de filio promisso, contra spem, quam jam senescienti non amplius faciebat natura.

17. Ob. 7. DEUS est tantum unum objectum formale quod: ergo tantum datur una virtus Theologica. Confirmatur. Si sufficeret pluralitas, seu distinctio tantum formalis objecti, tunc darentur virtutes Theologicæ infinitæ; cum perfectiones DEI sint infinitæ: ergo debet dari pluralitas, seu distinctio realis objecti. Resp. dist. ant. DEUS est tantum unum objectum formale realiter. con. ant. tantum unum formaliter. neg. ant. & conseq. Sicut plures scientiæ circa idem realiter objectum possunt versari, modò sit formaliter multiplex, ita etiam possunt plures virtutes. Ad confirmationem neg. ant. quia omnes illæ perfectiones continentur sub objectis istarum trium virtutum; nam fides pro objecto habet omne affirmabile, & sic complectitur omnes perfectiones DEI in ordine ad intellectum: spes omne amabile ut bonum nobis: & charitas omne amabile ut bonum DEI: & sic complectuntur omnes perfectiones DEI in ordine ad voluntatem.

Si fors replices, posse dici, unam tantum virtutem complecti sub sua ratione formali omnia hæc tria objecta formalia. Resp. hoc dici non posse; eo quod ex Scripturis, Concilijs, & Patribus habeamus, tres istas virtutes esse ab invicem separabiles, & realiter distinctas: cui irrefragabili auctoritati utique opponi non potest argumentum tantum negativum. Quare maneat firmum, tres esse virtutes Theologicas realiter distinctas, à quibus omnes perfectiones Divinæ, tanquam objectum formale quod, attinguntur. Quot autem sint virtutes morales, quæ perfectiones creatas, tanquam objectum formale quod, attingant, certo, vel etiam satis firmo fundamento, dici non potest. Si etiam virtutes morales sint plures, quam Theologicæ, inde nullatenus inferitur, perfectiones creatas esse majores Divinis: sed tantum inferitur, virtutes morales esse Theologicis imperfectiores, & non habere objectum formale æquè latè patens, ac habent virtutes Theologicæ, quod nullo modo absurdum est.

18. Ob. 6. ex Magistro Sententiarum. DEUS est charitas: ergo charitas non est aliquis habitus, seu virtus. Confirmatur. 1. *Charitas ex DEO est.* 1. *Joan. 4. v. 7.* ergo est Spiritus Sanctus. Confirmatur. 2. ex S. Augustino. *l. 15. de Trinitate c. 17.* ubi ait, DEUM non dici charitatem, ut dicitur spes, aut patientia nostra, sed sicut dicitur spiritus: atqui dicitur spiritus per identitatem: ergo & charitas. Resp. dist. ant. DEUS est charitas, qua ipse nos dili-

git. con. ant. qua nos DEUM diligimus. subdist. est ea charitas causaliter. con. ant. formaliter. neg. ant. & conseq. Ad. 1. confirmationem servit eadem distinctio.

Ad. 2. confirmationem sufficeret eadem distinctio; nam legenti totum caput citatum apparebit, S. Augustinum loqui de charitate DEI erga nos; & non de nostra erga DEUM; querit enim ibi, cum dicatur: *DEUS charitas est*: quare hoc potius dicatur de Spiritu Sancto, quam de Patre, vel Filio: & resolvit, ideo hoc nomen Spiritui Sancto appropriari; quia charitas ex DEO est, & donum DEI est: quod utrumque magis conveniat Spiritui Sancto, quam alteri Sanctissimæ Personæ. Quia tamen S. Augustinus *l. 8. de Trinit. c. 8. circa medium* apertè loquens de charitate, qua nos invicem diligimus, scilicet propter DEUM, dicit, eam *non solum ex DEO, sed etiam DEUM esse.* Resp. cum, S. Thomas. dist. maj. dicitur charitas sicut spiritus, in sensu stricto. neg. maj. in sensu minus stricto. con. maj. & omittam. neg. conseq. S. Thomas. 2. 2. q. 23. a. 2. ad 1. ait, quod ex more Platonicorum participatio rei dicatur res participata, & in hoc sensu loquatur S. Augustinus: verba Angelici sunt: *Hic enim modus loquendi consuetus est apud Platonicos, quorum doctrinis imbutus fuit Augustinus. Quod quidam non advertentes ex verbis ejus sumpserunt occasionem errandi.* Cum ergo charitas nostra, seu amor noster erga DEUM, sit participatio charitatis Divinæ, quæ est per identitatem DEUS, vocatur etiam noster amor DEUS.

19. Si dicas, hac ratione, DEUM non magis posse dici nostrum amorem, quam nostram spem, & nostram patientiam: quod tamen negat ibidem S. Augustinus. Resp. DEUS non est propriè formaliter spes per identitatem; cum sperare non possit, nec formaliter, aut propriè patientia; cum pati non possit: adeoque neque spes, neque patientia nostra, est participatio spei, aut patientiæ formalis, DEO identificata; unde non potest spes nostra vocari DEUS, nisi intelligatur spes objectiva: nec etiam patientia nostra potest vocari DEUS, nisi intelligatur patientia causalis: quæ ambæ dicuntur DEUS; sic *psal. 70. v. 5.* ait David: *Quoniam tu es patientia mea Domine: Domine spes mea à juventute mea.* Quando autem S. Augustinus loquitur in sensu literalì, ut *de spir. & lit. c. 32. in fine*, ait, charitatem DEI, qua nos facit dilectores suos, diffundi in cordibus nostris, ut justitiam, & fidem, qua nos justos, & fideles facit: fides autem distinguitur à DEO: sic ait: *Charitas quippe DEI dicta est diffundi in cordibus nostris, non qua nos ipse diligit, sed qua nos facit dilectores suos: sicut justitia DEI, qua justus ejus munere efficitur: & Domini salus, qua nos salvos facit: & fides JESU Christi, qua nos fideles facit.*

20. Ob. 7. Charitas habet effectum infinitæ virtutis: ergo est DEUS. Confirmatur. Scripturæ, Concilia, & Patres, quan-

quando distinguunt charitatem à DEO, debent intelligi de actu charitatis: non de principio ejus productivo: ergo. Resp. neg. ant. nec enim charitas, sed DEUS, mediante ipsa misericorditer se uniens animæ, præstat effectum aliquo modo secundum quid, seu terminativè infinitum, quatenus DEUS est objectum infinitum actus finiti, & finito modo DEUM attingentis. Ad confirmationem. neg. ant. S. Paulus citatus n. 8. ait, manere charitatem, quod non competit actui: & Tridentinum sess. 6. c. 7. ait, fidem, spem, & charitatem, iustis inhaerere, quod iterum non convenit actibus transeuntibus, nec Spiritui Sancto, qui non potest dici inhaerens, seu indigens subjecto. Moguntinum etiam Concilium de justificatione c. 7. ait: *Cam venia peccatorum homo etiam DEI gratiam, & per Spiritum S. unâ cum fide simul charitatem in corde diffusam, ac spem accipit, hisque DEI donis in ipso permanentibus, non jam solum reputatur, aut nominatur, sed verè existit iustus: quod permanere rursus non competit actibus transeuntibus.* Sed & S. Augustinus numero preced. citatus, loquitur, sicut de fide, & iustitia, ita & de charitate habituali.

ARTICULUS III.

An etiam dentur Virtutes Morales infusæ.

21. **A**liæ sunt virtutes, seu habitus acquisiti, qui scilicet generantur, & acquiruntur per frequentatos actus, quales sunt omnes habitus naturalium scientiarum, & artium. Alij sunt habitus infusi, qui absque prævio exercitio actuum à DEO homini infunduntur: & tales saltem sunt habitus virtutum Theologicarum, quos Tridentinum dicit sess. 6. c. 7. infusos accipi per Jesum Christum. Sunt autem aliqui habitus infusi per se, alij tantum infusi per accidens. Priores, seu per se infusi dicuntur, qui nulla naturali propria industria, nec ulla actuum repetitione, acquiri possunt: & tales sunt habitus saltem Theologici. Infusi per accidens sunt, qui quidem repetitione actuum possent acquiri, sed hæc, & nunc, absque prævia ea repetitione sunt à DEO infusi: & sic primo parenti Adamo infusæ sunt plures scientiæ, ac artes, quas alij homines per frequentatos actus addiscunt.

22. Est autem adhuc hoc discrimen inter habitus per se infusos, & acquisitos, vel tantum per accidens infusos, quod illi dent simpliciter posse, non verò facile posse: econtrà acquisiti, vel per accidens tantum infusi, non dent simpliciter posse, sed tantum facile posse. Dare autem simpliciter posse est ita concurrere, ut sine ipso non possit actus elici: & sic sine habitu fidei (nisi omnipotentia, extrinsecè applicata, defectum suppleat) non potest elici actus fidei: quanquam etiam cum eo habitu non propterea actus eliciatur facile. Dare autem facile posse est ita concurrere, ut quidem sine eo possit actus elici, sed non faci-

liter: quam tamen facilitatem operandi habitus tribuit. Sic, ut communiter Logici docent, sine artificiali Logica potest fieri discursus aliquis legitimus, quanquam non sine difficultate, quam dein tollit Logica artificialis. Queritur jam, an præter virtutes Theologicas dentur etiam habitus virtutum moralium, iustitiæ, temperantiæ &c. qui sint per se infusi. Negat Scotus cum Baconio, & aliquibus alijs. Affirmat S. Thomas. 1. 2. q. 63. a. 3. Suarez, & communis Theologorum, cum quibus

23. Dico. Præter virtutes Theologicas dantur etiam virtutes morales per se infusæ. Antequam assertionem hanc probem, noto, tempore Innocentij III. agitata fuisse quæstiones duas. Prima fuit, an parvuli essent baptizandi; cum non habeant usum rationis, consequenter nec credere possint, sicut tamen credere possunt adulti. Altera, an parvulis in baptismo infunderentur virtutes, plerisque Theologis id affirmantibus, alijs negantibus: nemo autem tunc negabat, eas virtutes infundi adultis. Primam quæstionem decidit Pontifex C. Majores. de baptismo, docetque, parvulos esse baptizandos: alteram absolute non decidit; restatur tamen, plerosque Theologos sentire, quod parvulis in baptismo infundantur fides, & charitas, aliæque virtutes. Quæstio hæc postea rursus agitata est in Concilio Viennensi sub Clemente. V. uti habetur Clementina. de Summa Trinitate, & fide catholica. c. 1. ubi Concilium ita statuit: *Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Christi (quæ per baptismum applicatur pariter omnibus baptizatis) opinionem secundam (quæ dicit, tam parvulis, quam adultis, conferri in baptismo informantem gratiam, & virtutes) tanquam probabiliorē, & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologia, magis consonam, & concordem, sacro approbante Concilio duximus eligendam.*

24. Jam sic probatur nostra conclusio. Ex decisione Concilij Viennensis habetur, ad minimum probabiliorē esse sententiam nostram, quam sit opposita: ergo est tenenda. Nec dicas 1. Innocentium tantum nominare fidem, & charitatem, nulla facta mentione spei, adeoque, modò hæc virtus Theologica etiam sit infusa, jam satisfieri textui; nam contrà est. Innocentius expressè dicit, præter fidem, & charitatem infundi virtutes: atqui spes non est in plurali virtutes, sed tantum una virtus. Nec dicas. 2. Innocentium nil determinasse; nam sufficienter postea determinavit quæstionem Concilium Viennense, de quo dubitari non potest, quod loquatur de iisdem virtutibus, de quibus prius Innocentius; cum eandem quæstionem de baptismo parvulorum tractet, & easdem opiniones Doctorum contrarias referat.

25. Nec dicas. 3. plus non probari ex eo textu, quam unam virtutem moralem infundi; nam contrà est. Concilium loquitur de ijs virtutibus, quæ concedebantur adultis ex generali efficacia mortis Christi: atqui

atque illis concedebantur plures, & merita Christi se ad plures extendunt: ergo. Adde, quod Catechismus Tridentini de baptismo §. de eximjs baptismi fructibus dicat de gratia: *Huius autem additur nobilissimus omnium virtutum comitatus, que in animam cum gratia divinitus infunduntur.* Nec dicas. 4. Ex dictis tantum probari, quod dentur aliquæ virtutes morales per accidens infusæ, quamvis per se essent acquiribiles; nam habitus acquisiti, & acquiribiles, etsi per accidens infundantur, faciunt, & inclinant ad similes actus (neque enim per infusionem accidentalem perdunt naturam habitus acquisiti, quæ est facilitare, & inclinare) at non faciunt, vel inclinant habitus morales cum gratia infusi; nam e. g. qui sæpius peccavit contra castitatem, etsi in sacramento poenitentiae recipiat gratiam, & habitum castitatis infusum, non eo ipso inclinatur ad actus castitatis: & par est ratio de ebrioso &c. ergo istæ virtutes non sunt habitus acquisiti, vel acquiribiles.

26. Si autem quæras, quot dentur habitus morales realiter distincti: Resp. ex nullo certo principio posse hoc determinari: nec audet ullus, quem vidi, Theologus, regulam certam proponere; nam, licet ex S. Scriptura distinguantur tres virtutes Theologicæ, & quæ ab invicem separabiles sint ex n. 8. tamen de habitibus moralibus Scriptura nil docet; cumque isti radiceantur in gratia, & cum hac producantur, atque cum eadem destruantur, nec sine ipsa dentur, sunt mediata saltem, & in hac providentia ab invicem inseparabiles: quod autem sint absolute, saltem in alia providentia, tam à gratia, quam à se invicem separabiles, adeoque realiter distincti, certe hucusque ignotum est.

Aliqui, ut Arriaga, & Bernal, volunt, diversitatem difficultatum inferre distinctionem realem habituum. Et hoc quidem verum esse potest in habitibus acquisitis, qui probabiliter consistunt in speciebus experimentalibus, & dant facile posse; & hinc etiam facile capi potest, quod pro diversitate difficultatis dentur, aut necessariae sint species experimentales diversæ. At non ita res se habet in habitibus infusis; nam isti non consistunt in speciebus, nec dant facile posse: sed ad modum potentiarum dant simpliciter posse: nec per se tollunt difficultatem; unde ratione difficultatis non videntur debere esse distincti. Sic e. g. quamvis ad tollendas difficultates actuum Logicæ, & Mathematicæ, dentur hæc duæ scientiæ, seu habitus realiter distincti, tamen sufficit unus intellectus; quia hic tantum potentia, has, & plurium adhuc aliarum scientiarum difficultates, amplecti potest.

27. Quidam videntur velle asserere, distinctionem realem habituum istorum tunc dari, quando datur diversum objectum formale: sed, licet hæc ratio aliquid probare possit de habitibus acquisitis, tamen non probat de habitibus infusis; nam, cum habitus acquisiti generentur ab actibus, qui pro diversitate objecti formalis, sunt diversi, &

consequenter post se relinquunt diversas species, in quibus consistunt habitus acquisiti, facile intelligitur, etiam istos pro diversitate objecti fore diversos, & quidem realiter ab aliis, qui ex aliis speciebus constituuntur. At verò habitus infusi non generantur ab actibus, nec constituuntur ex speciebus: sed habent se per modum potentiarum, quæ diversa objecta formalia possunt attingere, & actus diversos elicere; unde hæc ratio non probat distinctionem realem inter istos habitus: sicut nempe diversitas actuum, vel objectorum formalium Physicæ, & Mathematicæ, probat, hos habitus acquisitos realiter inter se distinguere: non autem probat, etiam ita distinguere duos intellectus, quorum unus eliciat Mathematicæ, alter Physicæ actus; cum intellectus unus, utpote potentia, possit influere in utroque.

Quare quando S. Thomas. 3. p. q. 85. a. 2. in corp. ait: *Species habituum distinguuntur secundum species actuum*: intelligendus est de distinctione tantum formali. Quod ulterius probatur ex hoc; quod alias deberent admitti habitus morales realiter distincti, quasi infiniti; cum objecta formalia, & consequenter species actuum, possint excogitari syncategorematicè infinitæ: vel, si requiratur diversitas, non tantum qualiscunque physica, sed moralis, & Theologica, tamen saltem adhuc deberent admitti virtutes morales quam plurimæ: quod Angelicus non videtur velle, & qui id vellet, deberet positivè probare.

Licet autem S. Thomas 1. 2. q. 54. a. 1. & seq. (quo se refert citato loco 3. partis) agat de distinctione reali, nil obest; quia clarum est, ibi eum agere de habitibus acquisitis, à quibus dein hic argumentatur à pari, quantum nempe potest, ad infusos, & infert diversitatem formalem. Adde, quod etiam in hoc sit disparitas inter habitus, quod acquisiti successivè per actus acquirantur, adeoque nunquam simul innumeri dari debeant: at verò infusi dentur omnes independentè ab eorum exercitio, adeoque simul: consequenter innumeri, seu tot, quot objecta formalia diversa sunt, dari deberent.

28. Gormaz quidem disp. 1. de virtutibus Theologicis. n. 26. & seq. videtur velle, quod morales virtutes, realiter distinctæ, non quidem sint infinitæ, sed tamen innumeræ: at res hæc est valde incerta; nec eam probant textus ab eo allati. S. Augustinus. tractatu 8. in Joann. sub initium dicit quidem, virtutes esse quasi exercitum imperatoris: sed loquitur de actibus virtutum; nam nominat ibi opera misericordiæ, affectus charitatis &c. S. Hieronymus, seu S. Paulinus epistola ad Celantiam ante medium c. 4. dum ait: *Infinitæ namque sunt species, partisque justitiæ*: loquitur de actibus, seu officiis alteri præstandis, & non de habitu, seu habitibus; quia præmittit, *compendiosum quoddam commentarium, & totius justitiæ brevium* el- se illam Domini sententiam Matth. 7. v. 12. *Quaecunque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* S. Prosper. c. 19. & c. 38. 608.

contra Collatorem potest optimè explicari de virtutibus formaliter distinctis; nam recenset pudicitiam conjugalem, & continentiam virginalem: quæ planè non videntur esse virtutes realiter distinctæ; unde tot virtutes morales realiter distinctæ non videntur admittenda.

29. Lugo. *de fide disp. 1. sect. 11. n. 238.* ait, videri sibi posse ex paritate virtutum Theologicarum inferri, eos habitus morales distinguere realiter, quorum objecta formalia tantum differunt, quantum objecta formalia virtutum Theologicarum, de quibus certum est, eas realiter distinguere. Sed & hæc conjectura multum habet divinationis; unde melius est, totum hoc in dubio relinquere.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

30. **O**B. 1. Virtutes morales non sunt necessariae: ergo non dantur. prob. ant. peccator perdit omnes habitus infusos morales, & tamen potest earum actus elicere: ergo non sunt necessariae. Confirm. Homo ad finem supernaturalem sufficienter ordinatur per virtutes Theologicas: ergo morales sunt superfluae. Resp. dist. ant. Virtutes morales non sunt necessariae, absolute, & metaphysicè. con. ant. non sunt necessariae ad explendam exigentiam gratiæ. neg. ant. & conseq. ad prob. retorqueo argumentum. Etiam peccator perdit charitatem, & tamen potest elicere contritionem perfectam: ergo nec habitus charitatis est necessarius. in form. dist. ant. peccator potest elicere istos actus juxta exigentiam gratiæ. neg. ant. tantum per omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam. con. ant. & neg. conseq. Ut dictum *n. 1.* gratia est quasi natura, exigens potentias supernaturales, per quas homo fit stabiliter potens elicere actus virtutum: hæc autem potentia sunt habitus infusi, sine quibus potest quidem peccator absolute, per omnipotentiam extrinsecè applicatam, elicere actus virtutum, etiam Theologicarum: sed non est stabiliter potens; cum ista applicatio omnipotentia non ei stabiliter insit. Ad confirm. dist. ant. Homo ad finem supernaturalem sufficienter ordinatur per virtutes Theologicas juxta exigentiam gratiæ. neg. ant. præter exigentiam gratiæ. omitt. ant. & neg. conseq.

31. Ob. 2. Objectum virtutum moralium est tantum aliquid naturale, & creatum: ergo non specificat habitum supernaturalem infusum. prob. ant. inductione. Sic objectum temperantiæ est moderatio in cibis: objectum justitiæ est solutio debiti, vel redditio ejus, quod cuique debetur &c. hæc sunt naturalia: ergo. Respondent Scotus, Molina, Arriaga, & alii, omittendo totum, ajuntque, etsi habitus non sit supernaturalis ratione objecti, tamen sufficienter fore supernaturalem ratione actus, modò iste sit supernaturalis. Jam verò actus supernaturalis esse potest, etsi

objectum naturale sit, modò ipse sit à principio supernaturali; tunc enim jam est supra exigentiam totius naturæ. Resp. 2. dist. ant. objectum virtutum moralium est tantum aliquid naturale, si proponitur per cognitionem naturalem, ut conducens ad finem aliquem naturalem. con. vel omitt. ant. si proponitur per cognitionem supernaturalem, & ut conducens ad finem supernaturalem, gloriæ DEI, vel beatitudinis nostræ &c. neg. ant. & conf.

Notandum hic, voluntatem non tendere in bonum, prout in se tantum est materialiter, vel physicè, sed ut proponitur à cognitione prævia; nunquam enim ferretur in malum, si non proponeretur ut bonum; unde objectum voluntatis non est res, tantum prout est in se, sed prout est in cognitione, seu ut cognita, ita ut vel cognitio se teneat in obliquo ex parte objecti, vel saltem ex parte objecti se teneat finis, ad quem cognitio refert objectum. Hinc sequitur, quod, si objectum, etiam pure naturale, proponatur voluntati per cognitionem supernaturalem, ut conducens ad finem supernaturalem, objectum voluntatis, saltem quoad obliquum, sit supernaturale: quod jam sufficit, ad actum, & habitum supernaturalem specificandum. Hæc de virtutibus infusis in genere breviter præmittenda fuere: at nunc accedamus ad tractatum de virtutibus Theologicis in specie: post quem, si non de omnibus, saltem de una præcipua ex moralibus, scilicet justitia, agendum erit.

DISPUTATIO II.

De Objecto Formali Divina Fidei.

32. **Q**uid sit objectum formale quod, & quo, item quid objectum materiale, dictum est jam *n. 4.* Restat hic tantum addendum, quid sit *objectum attributionis & attributionis*; in quo tamen explicando non satis conveniunt auctores. Mihi in re non adeo magni momenti placet modus loquendi communior eorum, qui cum Gormaz *de virt. Theol. disp. 7. n. 295.* dicunt, *objectum attributionis esse objectum materiale primum, quod primario habitus considerat, & in ordine ad quod considerat alia: objectum attributum autem esse objectum materiale, quod habitus considerat in ordine ad objectum attributionis, seu propter istud.*

Addit Gormaz, quod partes objecti attributionis (si scilicet divisibile est) dicenda sint *objecta attributa intrinseca*: alia autem, quæ non constituunt objectum attributionis, dicenda sint *objecta attributa extrinseca*. Sic. e. g. in Logica, saltem Aristotelica, cujus finis est syllogismus, iste est objectum attributionis: propositiones eum constituentes sunt objecta attributa intrinseca: alia erunt attributa extrinseca: & respectu fidei Divinae objectum attributionis erit DEUS, quem primario, & in ordine, ad quem alia considerat, atque ad DEUM.